

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการ สหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย Development of an Integrated Interdisciplinary Learning Model for the Subject of Humanities and Living in the Digital Age for First-Year Students in the Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

พรชัย วันทุม^{1*}, ปาณจิตร สุกุมาลย์², ประยูร แสงใส³, หาญ เกาตาจันทร์⁴, พีรพงษ์ เคนทรภักดี⁵

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่นม ประเทศไทย

^{4,5}มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์, กาฬสินธุ์, ประเทศไทย

Pornchai Wanthum ¹, Panjitr Sukumal ², Prayoon Saengsai ³, Han Thaotachan ⁴, Peerapong Kenthoraphak ⁵

^{1,2,3}Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand

^{4,5}Mahamakut Buddhist University, Kalasin Buddhist College, Kalasin, Thailand

✉ : * pornchaiwanthum@gmail.com

(*Author Corresponding Email)

Received: 26 August 2025; Revised: 05 September 2025; Accepted: 05 September 2025

© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนารูปแบบ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบ 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบ และ 4) เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ใช้วิธีการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 96 รูป/คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน และผู้บริหาร จำนวน 10 รูป/คน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (IOC) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 10 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มเป้าหมายทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 25 รูป/คน กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 10 รูป/คน เพื่อประเมินผลลัพธ์ด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และผลกระทบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม และคู่มือหลักสูตร สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test (Dependent) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการ

รสนหวิทยา ของนักศีกษาชั้นปีที่ 1 คณะศีกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้รูปแบบ โครงสร้างหลักสูตรประกอบด้วย 1. ความเป็นมา 2. หลักการของรูปแบบ 3. วัตถุประสงค์ 4. กระบวนการของ รูปแบบ 5. โครงสร้างการออกแบบ 6. เนื้อหา 7. สื่อ - วัสดุอุปกรณ์ 8. การวัดและประเมินผล มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ คือ 1. การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 2. การพัฒนาความคล่องทางดิจิทัล 3. การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 4. การรู้ทันเทคโนโลยีดิจิทัล 5. การคิดสร้างสรรค์ใน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 6. คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการรสนหวิทยา พบว่า คะแนนก่อนอบรม (Pretest) และหลังอบรม (Posttest) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.5 4) การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการ รสนหวิทยา พบว่า ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผลมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ระดับมาก ด้านผลกระทบมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การจัดการเรียนรู้, ยุคดิจิทัล

Abstract

This research aimed: 1) to study the current problems and guidelines for developing the model, 2) to develop the model, 3) to implement the model, and 4) to evaluate the integrated interdisciplinary learning management model for the course "Humanity and Life in the Digital Era" for first-year students at the Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University. The research employed a research and development (R&D) approach. The sample group consisted of 96 monks/students. The key informants included 10 instructors and administrators. A group of 5 experts was engaged to verify content validity (IOC). A focus group discussion was conducted with 10 experts selected through purposive sampling. The target group for model implementation consisted of 25 monks/students. Another group of 10 stakeholders was involved to evaluate the model's efficiency, effectiveness, and impact. Research instruments included questionnaires, interview forms, focus group discussion guides, and the curriculum manual. Statistical tools used were frequency, percentage, mean, standard deviation, and dependent t-test. The findings of the research were as follows: 1. The current state of learning management in the course "Humanity and Life in the Digital Era" using an integrated interdisciplinary approach for first-year students at the Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University was overall at a high level. The highest mean score was in creative thinking and the use of digital technology in learning management, while the lowest mean score was in integrating digital technology into learning management. 2. The integrated interdisciplinary learning management model for the course "Humanity and Life in the Digital Era" for first-year students was developed using a curriculum structure comprising: (1) Background, (2) Principles of the Model, (3) Objectives, (4) Process of the Model, (5) Design Structure, (6) Content, (7) Media and Materials, and (8) Measurement and Evaluation. The model consisted of six key components: (1) Integration of digital technology into learning management, (2) Development of digital fluency, (3) Creation of learning innovations using digital technology, (4) Digital literacy, (5) Creative thinking in applying digital technology in learning management, and (6) Ethics, morals, and professional code of conduct in using digital technology. 3. The implementation of the integrated interdisciplinary learning management

model showed a statistically significant difference at the 0.05 level between pretest and posttest scores. 4. The evaluation of the model indicated that the overall assessment was at a high level. The efficiency and effectiveness dimensions had mean scores at a high level, while the impact dimension had a mean score at the highest level.

Keywords: Model development, Learning management, digital age

1. บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม ให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษา จึงเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนของ อาจารย์ ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ผ่านการสอนที่มีประสิทธิภาพ การสอนเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ คือต้องใช้ทั้งความรู้ด้านการศึกษาลักษณะจิตวิทยาการเรียนรู้ของมนุษย์ซึ่งจะต้องมีการเรียนและฝึกฝนในสถานบันการศึกษาที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเรียนการสอน และที่เป็น ศิลป์ เพราะการสอนต้องใช้ทักษะด้านการสื่อสาร ทางวาจาและภาษาร่างกายและใช้จิตวิทยาในการดึงดูด ความสนใจของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันไปตามพื้นฐานความรู้ และอุปนิสัยใจคอ อันเกิดจากสภาพแวดล้อม ของการเลี้ยงดูและปลูกฝังตั้งแต่ยังเล็ก ๆ ดังนั้นผู้สอนต้องมีหลักจิตวิทยาผสมผสานกับรูปแบบการจัดการ เรียนรู้และวิธีการต่าง ๆ ตามประสบการณ์และความสามารถของผู้สอนแต่ละคน ซึ่งนานวันก็จะกลายมาเป็น รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล หรือเป็นรูปแบบเฉพาะตัวของผู้สอนแต่ละคนนั่นเอง

ปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ยุคดิจิทัลและประเทศไทย 4.0 คือ ปัจจุบันเทคโนโลยี มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อการทำงานเป็นอย่างมาก มิใช่เพียงด้านเศรษฐกิจ เพียงเท่านั้น แต่ในด้านการศึกษาที่ได้รับผลกระทบอย่างมากเช่นกัน การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อให้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ เทคโนโลยีได้ก้าวเข้ามามีบทบาทกับชีวิตประจำวันมากขึ้นในทุก ๆ ด้าน ทั้งการเดินทาง การติดต่อสื่อสาร การศึกษา ซึ่งเทคโนโลยีได้เข้ามาช่วยให้มีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ประเทศไทยจึงได้ให้ความสำคัญกับ เทคโนโลยี โดยระบุไว้ในหมวด 9 ตั้งแต่มาตรา 63 ถึง มาตรา 69 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและ ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี เพื่อการศึกษามาโดยตลอด การที่จะพัฒนาคนในชาติให้ทันการเปลี่ยนแปลงนั้น ต้องอาศัย ระบบการศึกษาเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ อย่างรีบด่วน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและครู เป็นองค์ประกอบสำคัญ สำหรับการจัดการเรียนรู้ในอนาคต

มหาวิทยาลัยสงฆ์มีบทบาทในการผลิตครู และมีหลักสูตรที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เน้นด้านการศึกษา พระไตรปิฎก และวิปัสสนากรรมฐาน โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธวิธี หรือ วิธีการ

สอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเชื่อว่าเป็นวิธีการที่สามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้ทุกยุคทุกสมัย พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พระธรรมที่พระองค์ได้ตรัสรู้ เพื่อให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าได้เรียนรู้ แนวการสอนของพระพุทธเจ้า มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ 1. สันตัสสนา ในการอบรมสั่งสอนธรรมะของพระองค์ จะชี้แจงให้ผู้ฟังอย่างเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ชัดเจน เห็นจริง 2. สมาทปนา พระองค์จะอธิบายให้ผู้ฟังเห็นว่าเรื่องที่พูดถึงนั้นเป็นความจริง 3. สมุตเตชานา พระองค์จะใช้วิธีปลุกเร้าใจให้ผู้ฟังคึกคัก กระตือรือร้นที่จะปฏิบัติตามหลักธรรมนั้นให้ประสบความสำเร็จ และ 4. สัมปหังสนา ในการบรรยายธรรมะ พระองค์จะสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ สังคมโลกในยุคศตวรรษที่ 21 มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาก การจัดการเรียนรู้มีการทำในลักษณะเชิงสหวิทยาการมากขึ้น และสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในทุกวิชาแกนหลัก ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับโลก ความรู้เกี่ยวกับการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี ความรู้ด้านสุขภาพ ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ทั้งนี้ ต้องนำเอาพุทธวิธีในการสอนของพระพุทธเจ้าที่วางหลักการสอนไว้ นำมาปรับใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่รู้เท่าทันโลกและไม่ทิ้งธรรมตามแนวพระพุทธเจ้า ดังวลีที่ว่า “มีความรู้คู่คุณธรรม นำสันติสุข”

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้วิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” การจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยเพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษากระบวนการ วิธีการว่าด้วยเรื่องธรรมชาติ ทัศนคติ และพฤติกรรมของมนุษย์ ดิจิทัลกับการเรียนรู้ การคิดเชิงการออกแบบ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ความมั่นคงปลอดภัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศ กฎหมายดิจิทัล หลักศาสนากับดิจิทัล และการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศดิจิทัล การแก้ปัญหาสังคมในยุคดิจิทัลและมีสมรรถนะดิจิทัล ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยต่อไป ผู้วิจัยต้องการนำเสนอผลจากการวิจัยครั้งนี้ต่อผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นฐานข้อมูลสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนวิชาวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพและเจริญรุ่งเรืองต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- 1.2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- 1.2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการ

รศหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.2.4 เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการ
รศหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3.ขอบเขตของการวิจัย

3.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1) เนื้อหาในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการ
การรศหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แก่ แนวคิด
ทฤษฎี หลักการ ในการส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล จำนวน 6
ด้าน

- 1 ด้านการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้
- 2 ด้านการพัฒนาความคล่องทางดิจิทัล
- 3 ด้านการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
- 4 ด้านการรู้ทันเทคโนโลยีดิจิทัล
- 5 ด้านการคิดสร้างสรรค์ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้
- 6 ด้านคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

3.4.2 ขอบเขตด้านแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการ
รศหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล
แบบบูรณาการรศหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3.4.3 ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยระยะที่ 1

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาในระดับปริญญาตรีชั้นปี 1 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิต
ในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการรศหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2567 คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 127 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาในระดับปริญญาตรีชั้นปี 1 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชามนุษย์กับการใช้
ชีวิตในยุคดิจิทัล ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2567 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย จำนวน 96 รูป/คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนรายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล ปีการศึกษา
2567 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 8 รูป/คน ผู้บริหาร จำนวน 2 รูป/คน

รวม 10 รูป/คน

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เสนอแก่ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านระเบียบวิธีวิจัย ด้านการสอนสังคมศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (IOC)

การวิจัยระยะที่ 2

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 รูป/คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล จำนวน 3 รูป/คน และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการสอน จำนวน 3 รูป/คน รวมทั้งหมดจำนวน 10 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

การวิจัยระยะที่ 3

กลุ่มเป้าหมาย นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลในปี 2567 จำนวน 25 รูป/คน

การวิจัยระยะที่ 4

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยได้จัดประชุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการทดลอง

องใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 10 รูป/คน ประกอบด้วยผู้บริหาร จำนวน 2 รูป และอาจารย์ผู้สอนรายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลจำนวน 9 รูป/คน เพื่อประเมินผลลัพธ์ด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และผลกระทบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ

ผู้วิจัยได้จัดประชุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 4 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 1 ท่าน และอาจารย์ผู้สอนรายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล จำนวน 3 รูป/คน เพื่อประเมินผลลัพธ์ด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และผลกระทบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ

3.4.4 ขอบเขตด้านสถานที่

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ที่ตั้ง 9/37 หมู่ 12 ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ ที่ตั้ง 84/1 วัดประชาานิยม ต.กาฬสินธุ์ อ.เมืองกาฬสินธุ์ จ.กาฬสินธุ์ 46000

3.4.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

เดือนมิถุนายน 2567 ถึงเดือน มีนาคม 2568

4. ผลการวิจัย

1) สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมรายด้านอยู่ในระดับ มาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ด้านที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้

2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้รูปแบบโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย 1.ความเป็นมา 2.หลักการของรูปแบบ 3.วัตถุประสงค์ 4.กระบวนการของรูปแบบ 5.โครงสร้าง การออกแบบ 6.เนื้อหา 7. สื่อ - วัสดุอุปกรณ์ 8.การวัดและประเมินผล มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ คือ 1. การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 2. การพัฒนาความคล่องทางดิจิทัล 3. การสร้าง นวัตกรรมการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 4. การรู้ทันเทคโนโลยีดิจิทัล 5. การคิดสร้างสรรค์ในการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 6. คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการ สหวิทยา พบว่า คะแนนก่อนอบรม (Pretest) และหลังอบรม (Posttest) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.5

4) การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการ สหวิทยา พบว่า ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผลมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ มาก ด้านผลกระทบมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมากที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อภิปรายผลได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัยระยะที่ 1

สรุปผลการสำรวจ: สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 96 รูป/คน พบว่า จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากที่สุด จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 68.8 เป็นเพศชาย จำนวน 30 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 โดยมากเป็นนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา จำนวน 46 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 47.9 และน้อยที่สุดเป็นนักศึกษาสาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา จำนวน 6 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 6.3 ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพปัญหาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล

แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ด้านการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้

องค์ประกอบหลัก 6 ประการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้เรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้หลักการของรูปแบบเน้นการบูรณาการสหวิทยา ร่วมกับแนวคิด Active Learning และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) เพื่อส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะด้านความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ และคุณธรรมในการใช้เทคโนโลยี วัตถุประสงค์ของรูปแบบครอบคลุมการพัฒนาทักษะชีวิต การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม การบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ และการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง เนื้อหาภายในรูปแบบถูกออกแบบให้ครอบคลุม 6 องค์ประกอบ เช่น การบูรณาการ ICT การคิดสร้างสรรค์ ความคล่องทางดิจิทัล และคุณธรรม จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ทั้งหมดนี้ดำเนินการผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อม การเรียนแบบ Active Learning และการสะท้อนผลการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลเน้นแบบประเมินจริง (Authentic Assessment) ด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น Portfolio และ Rubric และเพื่อให้รูปแบบนี้ถูกนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบ ซึ่งรวมถึงโครงสร้างรูปแบบ วิธีการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือประเมิน และเกณฑ์การผ่านหลักสูตรไว้อย่างครบถ้วน เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้ทันทีในบริบทการเรียนการสอนจริง

หลังจากออกแบบรูปแบบเสร็จแล้ว ผู้ออกแบบควรจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบ โดยนำสาระของรูปแบบ ทั้ง 6 องค์ประกอบมาเป็นรูปแบบทั้งหมด มาบรรจุไว้ในคู่มือด้วย จึงจะทำให้การพัฒนาแบบการดำเนินงาน มีความสมบูรณ์ครบถ้วน หลักการ แนวคิด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การเตรียมการ ทบทวนของ ผู้สอนและผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอน บรรยากาศการสอน การประเมินผล ระบบการบริหารจัดการ การศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล และต่อยอดสืบสาน มีการวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนการสอน มีการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน มีการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย มีการวัดและประเมินผล ระบบการบริหาร จัดการศึกษาที่ได้มาตรฐาน มีมาตรฐานตัวชี้วัด เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดและ ประเมินผล มีหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่ง่ายต่อการใช้งาน หลักการ แนวคิด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การ เตรียมการ ทบทวนผู้สอนผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอน บรรยากาศการสอน การประเมินผล เรียนรู้ คิด วิเคราะห์ สู่แนวปฏิบัติ มีหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดผลและ ประเมินผล มีหลักการ ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ระบบการบริหารจัดการศึกษา

5.1.2 สรุปผลการวิจัยระยะที่ 2

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสห วิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีองค์ประกอบ คือ 1)

ด้านการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการพัฒนาความคล่องทางดิจิทัล 3) ด้านการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ 4) ด้านการรู้ทันเทคโนโลยีดิจิทัล 5) ด้านการคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 6) ด้านคุณธรรม จริยธรรมจรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล นำทั้ง 6 องค์ประกอบ

ผลของการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า โครงสร้างของหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการอบรมอาจารย์ผู้สอนรายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย แต่ต้องเพิ่มรายละเอียดให้ครบถ้วน ดังนี้ (1) ความเป็นมา (2) หลักการของรูปแบบ (3) วัตถุประสงค์ (4) กระบวนการของรูปแบบ (5) โครงสร้างการออกแบบ (6) เนื้อหา (หน่วยที่ 1 – 6) (7) สื่อ/วัสดุอุปกรณ์ (8) การวัดและประเมินผล เป็นต้น

5.1.3 สรุปผลการวิจัยระยะที่ 3

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย สาขาวิชาสังคมศึกษา และสาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา จำนวน 25 รูป/คน เลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผลของการวิจัยมีดังนี้ (1) คะแนนเฉลี่ยการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มเป้าหมายตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยสูงกว่าก่อนเรียนโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 กล่าวคือ คะแนนก่อนอบรม (Pretest) โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ต่ำกว่าคะแนนหลังอบรม (2) ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ทุกด้าน (3) ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน (4) ผลการเปรียบเทียบสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ก่อนที่จะมีการพัฒนารูปแบบฯ และความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อยู่ในระดับมาก

5.1.4 สรุปผลการวิจัยระยะที่ 4

ความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อผลลัพธ์ของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านคุณธรรม จริยธรรม

จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก ด้านการพัฒนาความคล่องทางดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับน้อยที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1.1 จากผลการวิจัยที่ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) ด้านการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการพัฒนาความคล่องทางดิจิทัล 3) ด้านการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ 4) ด้านการรู้ทันเทคโนโลยีดิจิทัล 5) ด้านการคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ และ 6) คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งผู้บริหารมหาวิทยาลัยสามารถนำข้อมูลที่ได้นี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษา พัฒนาอาจารย์ ยุคดิจิทัล ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า นักศึกษายุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ เกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาและเป็นการเปลี่ยนจุดเน้นเรื่องกระบวนการสอนไปสู่การพัฒนาผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรดำเนินการวิจัยรูปแบบการพัฒนาผู้เรียนยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ระดับภาค หรือระดับประเทศ เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบกับมีความเหมือนแตกต่างกัน หากมีความแตกต่างจะได้พิจารณาถึงสาเหตุที่แตกต่าง ถ้ามีความศึกษาเหมือนกันจะได้เป็นเครื่องยืนยันข้อค้นพบ ซึ่งจะทำให้ข้อค้นพบที่ได้มี

2.2 ควรมีการวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยแบบการพัฒนาผู้เรียนยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย ในภูมิภาคอื่น เพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ต่อไป

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาบูรณาการรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นการพัฒนารูปแบบจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้ สรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- จิณฉัตร ปะโคทัง. (2561). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ*. ศิริธรรมออฟเซ็ท. ทรงเกียรติ พีชมงคล และคณะ. (2559). การจัดการเรียนรู้ของประเทศไทย. สืบค้นจาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC/article/view/264153>
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2560). *รายงานประจำปี 2560*. สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.
- สุชาติ ศิริสุขไพบูลย์. (2527). *ทฤษฎีการเรียนรู้กระบวนการแบบ MIAP*. โรงพิมพ์แห่งประเทศไทย.
- กรองทิพย์ นาควิเชียร. (ม.ป.ป.). *คุณลักษณะครูมืออาชีพยุคการศึกษา 4.0: กรณีศึกษาครูที่ได้รับรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามาหากวีรี รางวัลครูคุณากร และรางวัลครูยิ่งคุณ*. สืบค้นจาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC/article/view/264153>
- กัญชพร คำทอง. (2563). *กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น*. *วารสารสังคมศาสตร์และ*

มานุษยวิทยาเชิงพุทธ.

อินทิรา ชูศรีทอง. (2563). รูปแบบการพัฒนาครูการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].

WICE Logistics Public Company Limited. (2018). *Underpricing of initial public offerings: The Thai stock market evidence.*